

Förundersökning vid Torslottsvägen

Torslanda 133 | Torslanda 4:37 | Boplats
Förundersökning | Göteborgs kommun

Magnus von der Luft & Thomas Johansson

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs Stadsmuseum 2007
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
www.stadsmuseum.goteborg.se

REDAKTION
Mona Lorentzson
Ulf Ragnesten

OMSLAGETS GRAFISKA FORM OCH LAYOUT
Mimmi Andersson

FOTO
Omslagsbild visar grävningsytan på fastigheten Torslanda 4:37 mot söder
Göteborgs Stadsmuseum

REDIGERING
Thomas Johansson

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

TRYCK
Elanders Digitaltryckeri, Göteborg. 2007

FORNLÄMNING TORSLANDA 133

Arkeologisk förundersökning, boplats, stenålder

På uppdrag av länsstyrelsen i Västra Götaland har Göteborgs Stadsmuseum med anledning av exploatering utfört en förundersökning på fastigheten Torslanda 4:37. Den aktuella fastigheten är belägen inom fornlämning To 133, vilken utgörs av en stenåldersboplats med osäker utsträckning. Syftet med undersökningen var att försöka klarlägga fornlämningens art och utbredning. Inom fastigheten öppnades fem schakt med grävmaskin. I samtliga schakt påträffades slagen flinta. Fynden bestod av en avslagskrapa, avslag med retusch, kärnor, kärnfragment, spån med retusch, spån, spånfragment samt en större mängd avslag. Bland kärnorna finns en cylindrisk tvåpolig spånkärna vilken kan dateras till mellanneolitikum. Samtliga schakt var i olika omfattning störda av moderna aktiviteter. Ingen vidare undersökning av den berörda ytan inom fastigheten anses nödvändig.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr:	431-16398-2006
Stadsmuseets diarie nr:	331/06 5331
Uppdragsgivare:	Jörgen Elv
Läge:	Torslanda 4:37
Ekonomisk karta:	7B 1b = 7111
Koordinater i rikets nät:	X 6405,31 / Y 1258,23
Grävningsorsak:	Husbyggnation
Grävningsinstitution:	Göteborgs Stadsmuseum
Tidpunkt för fältundersökning:	2006-05-29
Undersökt yta:	12,6 m ²
Antal arkeologtimmar i fält:	14
Antal maskintimmar:	7
Platsledare:	Magnus von der Luft
Övriga deltagare i fält:	Thomas Johansson
GSMA nr:	060009

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

To 133 är belägen i Torslanda på sydvästra Hisingen i Göteborgs kommun, i en miljö av större och mindre bergsryggar med mellanliggande svackor och platåer (fig. 1). Boplatsen ligger på en nivå av 15-25 m ö h och är drygt 37 000 m² stor. Ett flertal fastigheter är belägna inom fornlämningen och den beskärs i den norra delen

av Hjuviksvägen.

I närområdet finns flera kända boplatser eller fyndplatser framförallt hemma-hörande i stenåldern (To 129, 131, 132, 134, 253 och 259). Dessutom återfinns en fornborg (To 15) ca 200 m nordöst om den i denna rapport aktuella fastigheten (fig. 2).

UTSEENDE FÖRE UNDERSÖKNING

Fastigheten Torslanda 4:37 är belägen i den södra delen av fornlämningen To 133, 14-18 m ö h. Fastigheten är ca 660 m² stor och ligger i en sluttning mot öster. Förundersökningsområdet avgränsas i söder av ett bergsparti. Den aktuella ytan utgjordes vid undersökningstillfället av en klippt gräsmatta och har tidigare utgjort en del av trädgården till fastigheten direkt väster om Torslanda 4:37 (fig. 3).

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

Från boplatserna har det vid skilda tillfällen ytplockats ett mycket rikt fyndmaterial bestående av (i urval): 26 skivyxor, 32 kärnyxor, 1 sandarnayxa, 2 lihultyxor, 6 trindyxor, 3 tjockknackiga yxor, 3 yxfragment, 3 spånpilspetsar med tånge, 2 tvärpilar varav 1 med sned egg, 1 spånborr, 13 borrar, 5 spånskrapor, 30 skivskrapor, 2 skrapor, 8 knivar, 5 spetsredskap, 9 knackstenar av flinta, 24 kärnor varav 10 spånkärnor, 1 ryggspån, 21 spån varav 8 med någon form av bearbetning. Därtill tillkommer flintavslag med eller utan bearbetning samt en mindre mängd bergartsavlag och avfall (GAM 10293-10306, 29202-29216, 30409-30423, 31563-31564, 32948-32953, 31639, 48357, 53149-53152, 59402-59403, 62774-62775, 68453-68581, 72797, 83661, 83663, 84050).

Fornlämningen har varit föremål för arkeologiska undersökningar vid ett flertal tillfällen. 1988 förundersöktes fastigheten Röd 1:26 av Göteborgs Arkeologiska Museum. Röd 1:26 är belägen direkt nordost om Torslanda 4:37. Vid förundersökningen påträffades 1 avslagsskrapa A, 1 kärnfragment B, 6 spån, 1 spånfragment, 76 avslag, 4 splitter samt en bit keramik (GAM 49719). Fynden var inte utifrån sina typer daterande men utifrån ett resonemang kring strandlinjeförskjutningen i Göteborgsområdet daterade grävningsledaren de påträffade fynden till tiden före och efter den postglaciala transgressionen (Wigforss 1989).

1989 och 1990 undersöktes de båda fastigheterna Torslanda 4:18 och 4:19 belägna strax nordväst om Torslanda 4:37. Vid undersökningarna påträffades en hel del flintavslag, både svallade och osvallade. Dock saknades klart daterande artefakter (GSMA 900003, rapport ej klar).

1996 och 1997 utförde Göteborgs Stadsmuseum schaktningsövervakningar

utmed Hjuviksvägen som berörde ett större antal fornlämningar, däribland To 133. Vid schaktningar norr om Hjuviksvägen i fornlämningens nordvästra del påträffades enstaka flintavslag i ca 0,6 m tjocka fyllnadsmassor. Fynden tillvaratogs ej. Schakt upptogs även inom fastigheten Torslanda 7:2 och området västerut kontrollerades. Inom fastigheten fanns endast fylla av sand, lera och sprängsten. Ingen slagen flinta kunde iakttas. Inte heller väster om Torslanda 7:2 påträffades någon slagen flinta. Öster om markeringen för To 133 kontrollerades fastigheten Röd 2:18 i samband med rivning av ett hus på platsen. Inga spår av boplatstillsättning iakttogs så nära som på ett flintavslag vilket ej tillvaratogs (Wigforss 2004).

MÅLSÄTTNING

Förundersökningen syftade till att försöka klarlägga fornlämningens art och utbredning samt att därefter bedöma huruvida ytterligare undersökning skulle vara nödvändig.

UNDERSÖKNINGSMETOD

Inom fastigheten öppnades fem schakt med hjälp av en mindre grävmaskin. Lagren gick igenom för hand och schakten och lagerföljden dokumenterades på sedvanligt vis. Fynd separerades utifrån iakttagen lagertillhörighet. Inga naturvetenskapliga analyser utfördes på platsen.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Fyra av de fem schakten var i varierande omfattning störda av moderna aktiviteter, särskilt i de övre lagren. Påförd matjord och lera iakttogs i S1, S3 och S4. I S2 påträffades en sandig matjord (lager 2) under den övre matjorden, i vilken flinta påträffades men även glas, keramik och plåt framkom i detta lager.

I samtliga fem schakt påträffades slagen flinta, men endast i S2 och S3 påträffades slagen flinta i vad som tolkades som ostörda lager. I lager 3 i S2 påträffades 1 plattformskärna E (cylindrisk spånkärna) och 4 avslag. I lager 3 i S3 utgjordes fynden av 38 avslag. Av de störda lagren var lager 2 i S2 särskilt fyndrikt, där 1 mikrosplånkärna C, 1 kärnfragment B, 1 splån med retusch, 3 splån, 1 avslag med retusch samt 60 avslag påträffades. Därutöver framkom i S1, S3 och S4 en hel del slagen flinta i vad som bedömdes vara en äldre matjordshorisont. Dessa fynd utgjordes av 1 mikrosplånkärna C, 1 stycke med bearbetning och 7 avslag.

Inga anläggningar påträffades.

FYNDBESKRIVNING

Fynden från förundersökningen utgjordes av 1 avslagsskrapa A, 1 avslag med retusch, 1 kärnfragment, 2 mikrospånkärnor, 1 plattformskärna E (cylindrisk tvåpolig spånkärna), 1 spån med retusch, 4 spån, 1 spånfragment, 1 stycke med bearbetning samt 130 avslag. En stor del av fynden var patinerade och en mindre del även svallade. Fynden har sorterats enligt "*Sorteringsschema för flinta...*" (Andersson et al. 1978).

TOLKNING OCH DATERING

En stor del av fynden som påträffades under förundersökningen av To 133 var patinerade och en mindre del även svallade. Denna påverkan som fynden genomgått bör sättas i samband med den postglaciala transgressionen under mellanmesolitikum. Det enda fyndet som kan ges en närmare typologisk datering är den cylindriska spånkärnan som är en ledartefakt för mellanneolitikum.

De fynd som ytplockats inom fornlämningen under 1900-talet uppvisar en stor kronologisk spridning, från äldsta mesolitikum till mellanneolitikum. Detta material är även mycket rikligt även med Göteborgsmått mätt. Vid den här aktuella förundersökningen påträffades endast ett relativt litet fyndmaterial, så även på de övriga förundersökningar som har utförts inom fornlämningen under 1980- och 90-talen. En anledning till detta kan vara att fastigheterna som undersökts redan varit delvis bebyggda vid undersökningstillfällena. Det kan också bero på att materialet som ytplockats härrör från andra delar av den stora fornlämning som To 133 utgör.

ANTIKNARISK BEDÖMNING

På den berörda delen av fastigheten föreligger inga hinder för byggnation. Lagskyddet kvarstår för de delar av fornlämningen som inte berörts av exploateringen.

LITTERATUR

Andersson, S. et al. 1978. Sorteringsschema för flinta. *Fyndrapporter 1978*. Göteborgs Arkeologiska Museum.

Wigforss, J. 1989. *Rapport över arkeologisk förundersökning. Stenåldersboplatsen Torslanda 133, Göteborgs kommun, 1988*. Göteborgs Arkeologiska Museum.

Wigforss, J. 2004. *Fornlämningar vid Hjuviksvägen*. Arkeologisk rapport 2004:35. Göteborgs Stadsmuseum.

Fig. 1. Platsen för fornlämningen Torslanda 133 markerad på topografiska kartan, skala 1:100 000.

6

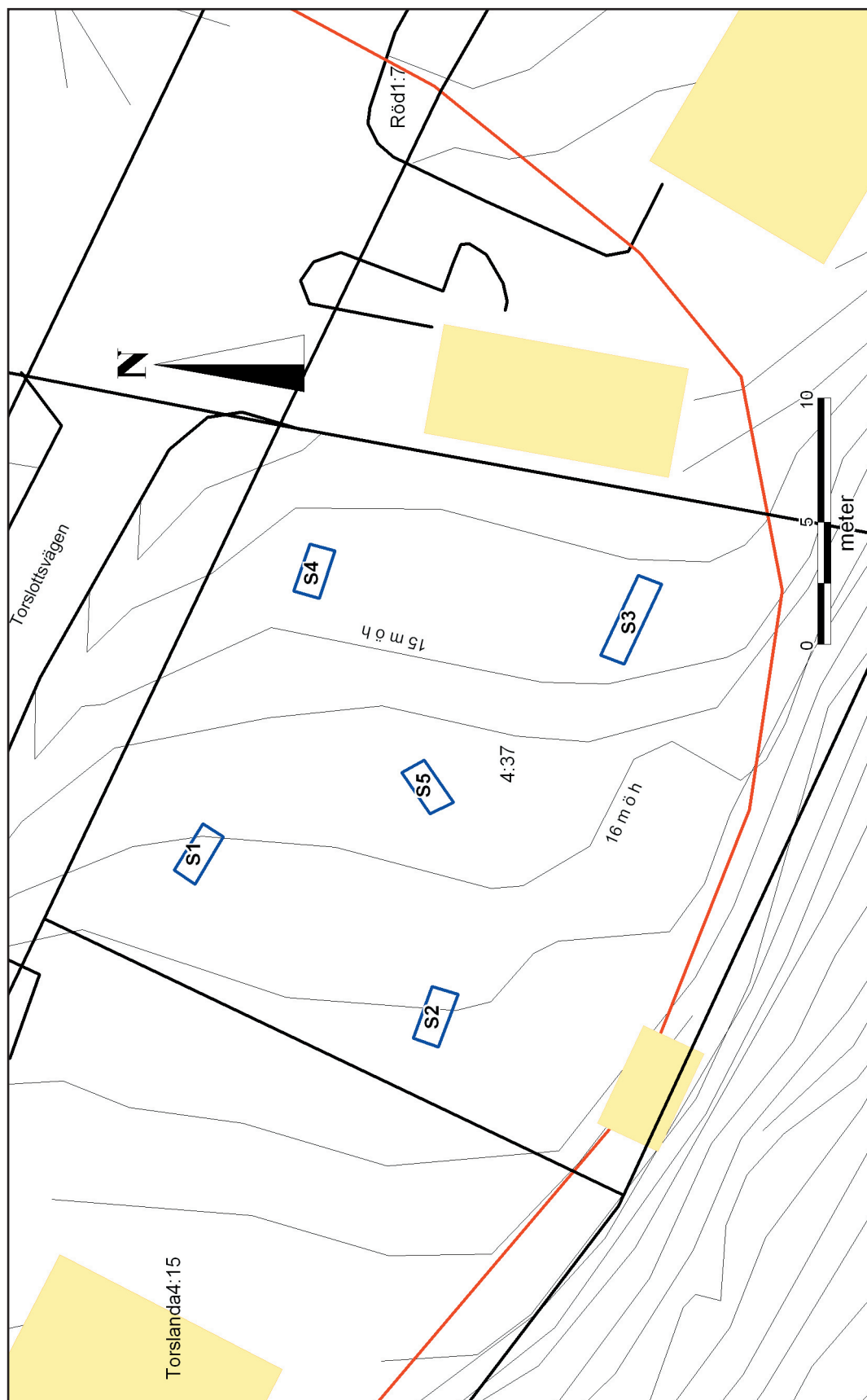

Fig. 3. Fastigheten Torslanda 4:37 med grävda förundersökningsschakt. Karta i skala 1:250.

Schaktbeskrivning förundersökning Torslanda 133

S1

1 x 2,2 m

<u>Djup</u>	<u>Lager</u>
0 – 0,15	Matjord (fyndförande)
0,15 – 0,21	Siltig lera
0,21 – 0,29	Matjord (ev. en äldre matjordshorisont, fyndförande)
0,29 – 0,33	Lera
0,33 – 0,51	Humös och stenig silt
0,51 -	Berg

Berg i hela schaktet ca 0,22 – 0,51 m under nuvarande marknivå.

S2

1 x 2,3 m

<u>Djup</u>	<u>Lager</u>
0 – 0,23	Matjord (fyndförande)
0,23 – 0,43	Sandig matjord (fyndförande)
0,43 – 0,57	Grusigt, småstenigt och humöst lager (fyndförande)
0,57 – 0,98	Hårt packad sand

Lager 1 & 2 är störda med glas, plåt, porslin mm. Lager 3 saknar störning, kan även gälla för nedre delen av lager 2.

S3

1 x 3,6 m

<u>Djup</u>	<u>Lager</u>
0 – 0,33	Matjord och påförd siltig lera
0,33 – 0,64	Äldre matjordlager, mörkare i övre och undre delen (fyndförande)
0,64 – 0,78	Siltig lera
0,78 -	Berg

Dränage i östra delen av schaktet.

S4

1 x 2 m

Djup

0 – 0,33

0,33 – 0,62

0,62 – 0,74

0,74 -

Lager

Matjord och påförd siltig lera

Äldre matjordslager, övre 0,05 m delen är mörkare (fyndförande)

Rödbrun sand

Berg

S5

1 x 2 m

Djup

0 – 0,28

0,28 – 0,43

0,43 – 0,70

Lager

Matjord (fyndförande)

Ljus sand

Hårt packad lätt grusig sand

Fyndtabell allt material

GSMA

060009:	Grävenhet	Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
001	S 1	Spån	1	1	Flinta	L 2,8, B 1,2
002	S 1	Avslag	3	7	Flinta	1 patinerad
003	S 1	Avslag	5	126	Flinta	Alla patinerade
004	S 2	Avslag	3	3	Flinta	1 patinerad
005	S 2	Avslag med retusch	1	164	Flinta	
006	S 2	Spån med retusch	1	1	Flinta	Retucherad på två sidor i basen, spetsig topp
007	S 2	Spån	1	1	Flinta	Vitpatinerad, 1,8 X 0,9
008	S 2	Spån	1	2	Flinta	Vitpatinerad och svallad, 3,7 X 1,2
009	S 2	Spån	1	9	Flinta	5,0 X 2,5
010	S 2	Kärnfragment B	1	12	Flinta	Lätt patinerad
011	S 2	Mikrospånskärna C	1	77	Flinta	Vitpatinerad och lätt svallad
012	S 2	Avslag	60	473	Flinta	Svallade: 5, Patinerade: 20, Brända 3 st.
013	S 2	Plattformskärna E	1	102	Flinta	
014	S 2	Avslag	4	15	Flinta	2 svallade
015	S 3	Mikrospånskärna C	1	48	Flinta	Svallad och patinerad
016	S 3	Avslag	38	567	Flinta	5 patinerade, 5 svallade och 1 bränd
017	S 4	Spånfragment	1	1	Flinta	Vitpatinerad
018	S 4	Avslag	2	9	Flinta	
019	S 4	Stycke med bearbetning	1	10	Flinta	
020	S 4	Avslag	2	22	Flinta	1 svallad och patinerad
021	S 5	Avslagsskrapa A	1	33	Flinta	Retuschen i slagbuleänden
022	S 5	Avslag	13	98	Flinta	4 svallade och patinerade